

JORMA SUONION PUHE MANNERHEIMIN PATSAALLA 4.6.2009

Puheen luki Suonion estyneenä ollessa Kansalaisjuhlatoimikunnan puheenjohtaja Matti J. Mäkelä.

Hyvät kuulijat,

Olemme kokoontuneet tänään tänne Leinolaan kenraali Mannerheimin patsaalle. Jokainen meistä on selvillä Mannerheimin elämän vaiheista ja hänen henkilökohtaisesta merkityksestään itsenäisen Suomen ensi vuosikymmeninä.

On kuitenkin paikallaan kerrata lyhyesti Mannerheimin elämäntyötä, sillä ajattelempa usein vain jotakin yksittäistä merkkipaalua hänen urallaan – useimmiten kolmen sodan ylipäällikkyyttä.

Mutta mitä kaikkea hän siis oli: kolmen sodan ylipäällikkö, valtionhoitaja presidentti, johti Punaista Ristiä, perusti nimeään kantavan lastensuojeluliiton, edisti Suomen suhteita yksityishenkilönä sekä oli merkittävä tapa- ja ruokakulttuurin vaalija.

Mannerheimin ura Suomessa alkoi lähes 50-vuotiaana, ja sitä edelsi vuosikymmeniä kestänyt palvelus keisarillisen Venäjän armeijassa. Tulikasteensa hän sai Venäjän – Japanin sodassa 1904 – 1905. Pian tämän jälkeen hän teki kuuluisan tutkimus- ja tiedustelumatkansa ratsain halki Aasian. Matkan sotilaallisten tavoitteiden ohella Mannerheim osoittautui eteväksi kansatieteilijäksi sekä taitavaksi valokuvaajaksi. Hänen muistiinpanoillaan, valokuvillaan ja esinekokoelmallaan on edelleen korkea kansatieteellinen arvo.

Ensimmäisessä maailmansodassa Mannerheim kohosi kenraaliluutnantiksi ja komensi 40 000 ratsumiestä käsittävää ratsuväkiarmeijakuntaa. On vaikea kuvitella sotilaallisesti sopivampaa henkilöä, joka olisi voinut nousta kansan omien miesten keskuudesta vapaustaistelumme johtoon kuin Mannerheim. Kansamme onni oli, että sotilaallisen kyvyn lisäksi hänellä oli myös poliittista arvostelukykyä.

Mannerheim organisoi nopeasti vapausarmeijan ja johdatti sen reilussa kolmessa kuukaudessa voittoon. Vapaussoturi Mannerheimiä käsitellään lopuksi, sillä olemme nyt kenraali Mannerheimin patsaalla.

Pian vapaussodan jälkeen Suomen ulkopoliitikka ja vaati täydellistä uudelleenarviointia, kun ensimmäinen maailmansota päättyi ympärysvaltojen voittoon marraskuussa 1918. Syrjään vetäytynyt Mannerheim kutsuttiin

valtionhoitajaksi ja hänen henkilökohtainen verkostonsa auttoi merkittävästi siinä, että Suomi sai tunnustukset keskeisiltä ympärysvalloilta sekä taloudellista tukea. Mannerheim oli myös realisti. Monarkisti hyväksyi tasavaltaisen hallitusmuodon 1919. Mannerheimin valtionhoitajakautta ja hänen toimintaansa Suomen suhteiden normalisoimisessa suhteessa ympärysvaltioihin ei aina muisteta korostaa. Se ei ole niin dramaattista, mutta se oli nuoren tasavallan ensi askeleissa äärettömän tärkeää.

Yksityishenkilö Mannerheim panosti 1920- ja 1930 -luvuilla humanitaariseen työhön Suomen punaisessa ristissä ja perustamalla nimeään kantavan lastensuojeluliiton. 1930-luvun alussa alkanut puolustusneuvoston puheenjohtajuus piti hänet ajan tasalla puolustuskysymyksistä sekä antoi avainpaikan nähdä lähitulevaisuuden sotilaalliset riskit, jotka sittemmin kävivät toteen.

Mannerheimin toimintaa viime sotien ylipäällikkönä on käsitelty runsaasti eri yhteyksissä, ei siihen ole tarpeen erityisesti kajota. Mannerheim osasi johtaa antamalla alaisilleen johtamisen tilaa. Ikääntyvä Marsalkka tiesi rajoituksensa, mutta tiesi myös arvonsa itseoikeutettuna ylipäällikkönä ja pystyi näin pitämään langat käsissään. Poliittista silmää Mannerheim osoitti pidättäytymällä etenemästä Kannaksella yli vuoden 1920 Tarton rauhan rajan. Mutta yksi suurimmista valtiomiesteista oli Suomen johdattaminen rauhaan syksyllä 1944. Ryhtymällä elokuussa presidentiksi hän teki mahdolliseksi luotsata Suomi pois sodasta, sillä presidentti Rytin kesäkuussa 1944 tekemä sopimus satoi häntä henkilökohtaisesti, ei Mannerheimiä.

Ikääntyvä ja sairasteleva presidentti jatkoi tehtävässään vuoteen 1946. Hän nautti myös entisten vihollistensa arvostusta mikä vaikutti osaltaan siihen, että Suomen valtiollinen kehitys ei lähtenyt samaan suuntaan kuin useissa Itä-Euroopan maissa.

Vetäytyttyään yksityishenkilöksi hän ehti vielä kirjoittaa laajat muistelmat ennen kuolemaansa tammikuussa 1951.

Hyvät kuulijat. Palataan mielissämme takaisin tänne Vehmaisten kallioille, jossa kenraali Mannerheim katseli Tamperetta huhtikuussa 1918. Hän oli vapaussoturi, sarkatakkisen juuri luodun armeijan ylipäällikkö. Vuoden 1918 sodastamme on eri aikoina, eri tilanteissa ja eri suhdanteissa käytetty erilaisia nimiä. Jos otamme tietyn tarkastelukulman, voidaan kaikille eri nimityksillä esittää perustelunsa. Mutta miksi vapaussota? Vaikka historiantutkimus perustuu tosiasioihin, eikä siihen kuulu jossitteleva eli kontrafaktuaalinen tutkimus, jossa ihminen ajattelee vaihtoehtoisia tapahtumakulkuja ja spekuloi niillä, voidaan sitä jossakin määrin harjoittaa.

Esimerkiksi myöhemmin käydyssä Espanjan sisällissodan kohdalla ei ollut epäselvää, etteikö tämä valtio olisi itsenäinen myös sodan jälkeen. Kysymys oli vallanpitäjistä. Suomen kohdalla oli toisin. Neuvosto-Venäjä oli tunnustanut Suomen itsenäisyyden pakkotilanteessa, mutta oli sittemmin ilmaissut selväsanaisesti tarkoituksensa palauttaa Suomi takaisin yhteyteensä – ja yhteiskuntajärjestelmäänsä. Kansanvaltuuskunta olisi integroitunut neuvostohallinnon kanssa. Karkottamalla venäläisen sotaväen ja palauttamalla vallitsevan yhteiskuntajärjestyksen Suomi vapautettiin ja taattiin sen itsenäisyys.

Jos ei olisi ollut kenraali Mannerheimia, vapaussoturia, ei todennäköisesti olisi ollut valtionhoitaja, marsalkka, Suomen marsalkka, ylipäällikkö tai presidentti Mannerheimiäkään.

Hyvät kuulijat! On oikein, että kokoontumme vuosittain näille kallioille muistamaan ja kunnioittamaan nimenomaan kenraali Mannerheimiä, sillä seisomme nyt sananmukaisesti itsenäisyytemme ja vapautemme peruskalliolla.